

Roneklint - Bevaringsværdier

INDHOLD

Dette hæfte indeholder input til det videre arbejde med en lokalplan for landsbyen Roneklint.

Hæftet tager afsæt i gennemgang af kommuneatlas for Præstø, materiale om Roneklint, herunder bogen Fra fæste til Fritid og registreringer i området, samt oplæg og input fra det netop afholdte borgermøde om lokalplanen.

Formålet med materialet er at indkredse og beskrive områdets bevaringsværdier, både i landsbyen Roneklint og i det omgivende landskab med særlig vægt på de træk, der styrker områdets kulturhistoriske

Fortællinger og værdier.

BEVARINGSSYN

Udgangspunkt for planlægningen

Bevaringsværdier i byen hænger sammen med landskabets spor og fortællinger

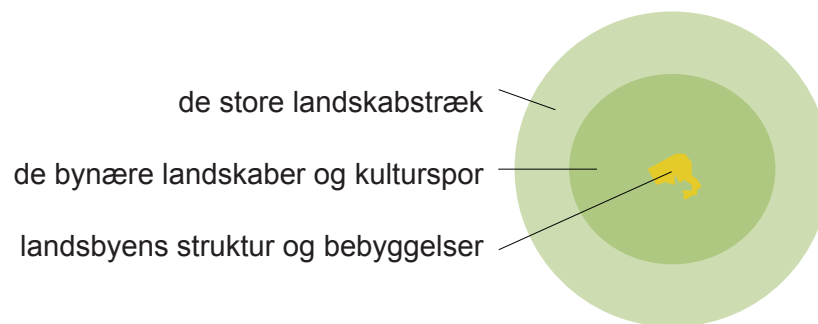
I arbejdet med den fremtidige lokalplan er det vigtigt at se på området som helhed. Det liv, der gennem tiden er levet i landsbyen har sat sine spor i landskabet. Derfor bør lokalplanens grænse ses i samspillet mellem by og land.

Her kan det give god mening at arbejde i tre "områder," nemlig

- 1) de store landskabstræk som fjorden og det omgivende landskab,
- 2) de bynære landskaber og kulturspor
- 3) landsbyens struktur og bebyggelser

De lokale spor og fortællinger giver stedets det identitet og bevaringsværdier

De spor som mennesker har sat i landskabet er med til at give området dets hel egen identitet og sjæl. Og det er netop sjælen i Roneklint som er vigtig at bevare og fastholde gennem lokalplanen. Derfor er det også vigtigt at vælge de mest markante træk og prioritere hvad der er særligt for netop Roneklint, hvad enten det handler om landskabet, geologien, historiske spor og mindesmærker eller bevaringsværdige bebyggelser.

LANDSKABET OMKRING RONEKLINT

Geologi og landskabsdannelse

Den overordnede fortælling om landskabets dannelse

Geologien og naturgrundlaget udgør en vigtig historie om stedets dannelse og udvikling, der danner baggrund for områdets udvikling.

De geologiske spor

Landskabet på egnen er kendetegnet ved de markante tunneldalforløb syd om halvøen Jungshoved og videre fra Præstø og ind i landskabet. Herfra findes nogle af de smukkeste og mest markante tunneldalforløb i Danmark.

Det meste af Jungshoved er morænelandskab skabt i den sidste istid for omkring 15.000 år siden. Men området indeholder også "unge" havskabte landskaber som Maderne og Feddet.

Maderne er en barrieredannelse, der i øst består af en indtil 3 meter høj, vegetationsdækket ryg, mens den vestlige del er en bredere, lavtliggende strandeng. Feddet er ligeledes skabt af strandvolde. I stenalderhavets tid for ca 5000 år siden begyndte havvandsstigninger at omforme fjordens form, og materiale fra erosion af klinterne ved bl.a. Strandegård og Stevns blev transporteret sydpå og blev til Feddet og Maderne. I læ bag Maderne findes noret med udløb mod nord og vest.

Særligt for området er også Roneklint med sit markante terræn 12 meter over havets overflade.

LANDSKABET OMKRING RONEKLINT

De store landskabstræk

Landskabet som ramme om byen

De store og let genkendelige landskabstræk er medvirkende til at give området identitet og til at definere det landskab hvori Roneklint landsby ligger. Byens samspil til både de nære og mere fjerne omgivelser er væsentlige for oplevelsen af Roneklint. Dette set både indefra og ud i landskabet og udefra og ind i byen.

De overordnede landskabstræk i området

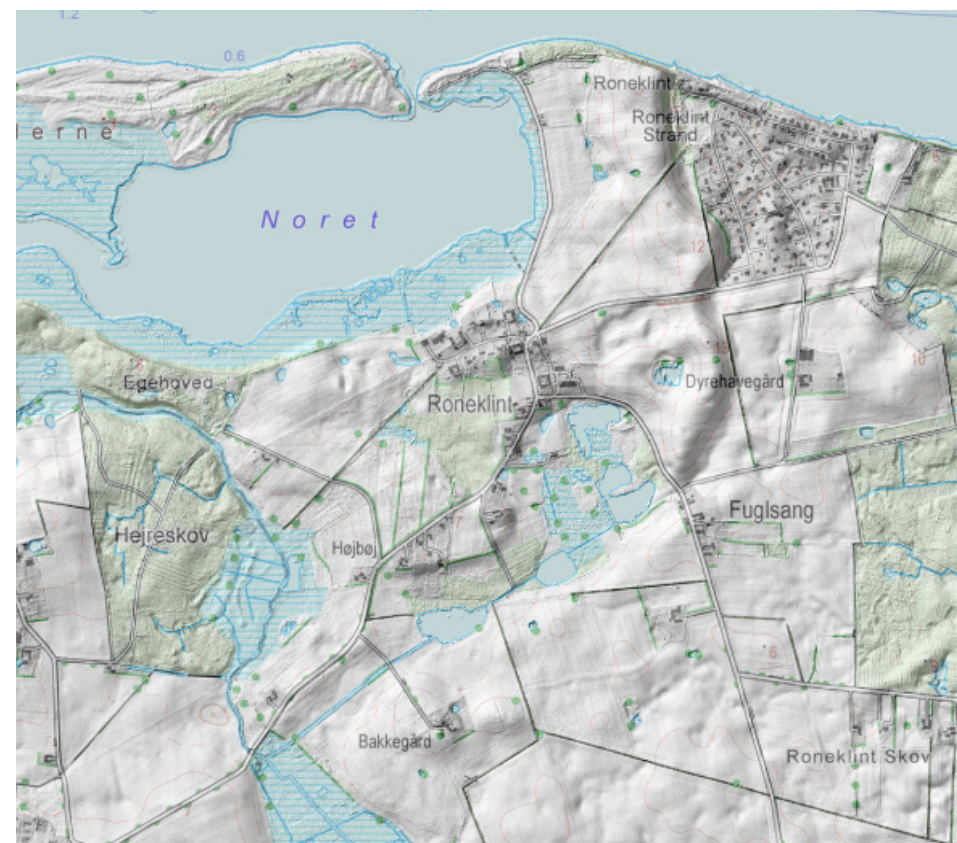
Landskabet omkring Roneklint er kendetegnet af kystlinjen mod Præstø Fjord med klinten, noret med de lavtliggende engområder og det ubeboede græsningslandskab på Maderne. Disse stærke landskabstræk er med til at gøre området unikt.

Det store skovområde ved Store Hestehave med de markante skovbryn er med til at definere afgrænsningen af det landskabsrum mod øst der omgiver Roneklint landsby. Et landskabsrum der overordnet set er præget af store forholdsvis åbne bølgede landbrugsflader opdelt af tydelige levende hegn.

Sommerhusområdet ved Roneklint strand er med til at bryde landbrugslandskabet. Vest for Roneklint er landskabet mere lavtliggende og engræget.

I landskabet nær Roneklint er strøget af småsøer syd for byen et vigtigt landskabstræk der giver området variation og naturindhold. Også frugtplantagerne syd og vest for Roneklint er karakteristisk for området, dog er flere af frugtplantagerne i dårlig tilstand.

Mange steder opleves terrænet tydeligt i landskabet og er medvirkende til at skabe stor variation og markante overgange. Ligesom udsynet over Fjorden, Maderne og Feddet flere steder er en særlig oplevelse, når man bevæger sig rundt i området.

LANDSKABET OMKRING RONEKLINT

Udskiftningslandskabet

Landskabskarakterens oprindelse

Udskiftningen og udflytningen af gårde i landskabet har betydet store forandringer. I landskabet omkring Roneklint har udskiftningen sat tydelige spor i landskabet der stadig ses i form af klare hegns- og markstrukturer.

Udskiftningens spor i landskabet

Før udskiftningen var Roneklints jorde inddelt i tre vange og dyrket efter en fælles beslutning på bystævnet i en treårig rotation.

Roneklint blev udskiftet i 1797, og sporene er stadig tydelige i landskabet. Seks gårde blev liggende i Roneklint med deres marker placeret efter stjerneudskiftningsprincippet. Stjerne-mønsteret kan stadig genfindes i de levende hegn og jorddiger i landskabet omkring landsbyen.

Fire gårde i Roneklint blev udflyttet i landskabet. To oprindelige stuehuse blev dog liggende på bylodderne i landsbyen.

De tilbageblevne gårde i landsbyen og Kohavegård fik græsningsret på Maderne.

Den oprindelige forte mellem gårdene, hvor dyrenes blev samlet inden de kom på græs blev efter udskiftningen kaldt gaden.

LANDSKABET OMKRING RONEKLINT

Nyere kulturhistoriske spor i landskabet

Landskabssyn og anvendelsen af landskabet

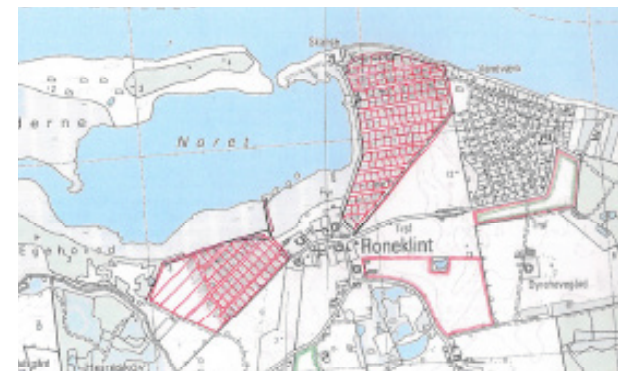
Synet på landskabet har gennem tiderne medført ændringer i brugen af landskabet. Flere af disse skift i brugen eller synet på landskabet kan stadig opleves i landskabet.

De kulturhistoriske spor og fortællinger

Som noget nyt begyndte man i starten af 1900 tallet at se og bruge landskabet omkring Roneklint til rekreation. I den forbindelse blev Maderne et yndet udflugtsmål for familier og for bl.a. spejderudflugter. Der har været etableret spejderhytte på øen samt sommerbroforbindelse og trækfærge i 1920'erne og 1930'erne.

Tørvegravning i krigsårene under 2. verdenskrig har betydet ændringer i landskabet sydvest for Fuglsangvej, hvor der i dag ligger 5-6 søer med en samlet vandlade på ca. 4 ha. Behovet for brændsel medførte dette markante landskabsindgreb, der i dag har givet et naturområde med stor værdi for lokalområdet.

De første sommerhuse ved Kohavegård er ligeledes et udtryk for en ændring i brugen af og synet på landskabet. I området omkring Roneklint var herlighedsværdierne store og der var stor efterspørgsel på grundene. Inspireret af udstykningerne ved Kohavegård fulgte nye planer om at inddrage flere arealer til sommerhuse. Men Danmarks Naturfredningsforening kom tidligt på banen som en modreaktion til udstykningerne og fik fredet områderne ved Standgården og Skippergården jorde, der også stod til at skulle udstykkes.

LANDSKABET OMKRING RONEKLINT

Historiske mindesmærker

Historiske mindesmærker med relation til vandet

Relationen til vandet og fjorden har medvirket til særlige kulturhistoriske spor i området. Særligt givende for området er fortællingen der knytter sig til Roneklint Batteri. En fortælling som kan ses og opleves i både i forsvarsanlægget og som formidles fint i det gamle fyrtårn og besøgssted.

De synlige mindesmærker

Roneklint Batteri eller Skanse er et firkantet forsvarsanlæg opført under krigen med englænderne (1807-1814) med det formål at beskytte småskibe, som kunne sejle tæt på kysten mellem sikre landingssteder. Sammen med Skansen ved Strandegård sikrede anlægget fri indsejling til Præstø. Roneklint Batteri var kun en enkelt gang i 1812 med i aktiv kamp.

Roneklint Fyr fra 1894 sikrede en sikker sejlroute gennem Præstø Fjord. Oprindeligt bestod fyret af tre dele. To forfyr ved gamle batteri/skansen og et bagfyr ved Strandgården. Det vestligste forfyr var etableret i en karakteristisk træbygning tæt på kysten, der endnu findes i området, og bagfyret var en gitterkonstruktion i metal placeret tæt på Roneklint. Fyret blev nedlagt i 1957 og er idag informationspost.

DE SYNLIGE SPOR I LANDSKABET

Bevaringsværdier landskabsspor

Byens grønne kant og åbne kig

Frugtplantagerne

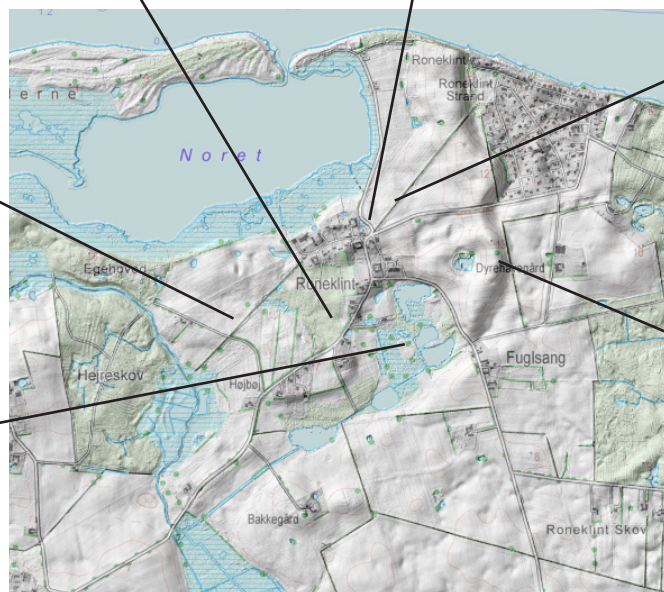
Diger og hegn

De levende hegn

Terrænet

Strøg af søer

BEBYGGELSEN I RONEKLINT

Bebyggelsen i området

Bebyggelsen i og omkring Roneklint

Bebyggelsen i og omkring Roneklint består i hovedtræk af:

- Landsbyen Roneklint som udgør en samlet bebyggelse langs et let slynget vejforløb
- Bebyggelsen langs Fuglsangvej
- Sommerhusområdet øst for Roneklint landsby og
- Spredte gårde beliggende i landskabet.

Bebyggelserne rummer hver deres identitet og historie.

I landsbyen Roneklint finder vi stadig bebyggelser fra den oprindelige landsby. Både indefra og udefra opleves landsbyen som en samlet enklave. Bortset fra et par enkelte sommerhuse som adskiller sig markant fra den øvrige bebyggelse, udgør byen en helstøbt landsby, med en forholdsvis harmonisk og ensartet bebyggelse.

Sommerhusområdet ved Kohavegård opleves ligeledes som en harmonisk enhed, som dog repræsenterer en helt anden tid og byggestil.

Langs Fuglsangvej ligger en mindre bebyggelse, orienteret mod vejen. Denne lille samling huse har betydning for oplevelsen af vejforløbet, men har ikke samme samlede identitet som Roneklint landsby.

Uden for landsbyen ligger enkelte gårdanlæg. Flere af disse, fx Kohavegård, er udstykket fra Roneklint landsby.

LANDSBYEN RONEKLINT

Bebyggelsens struktur og kendetegn

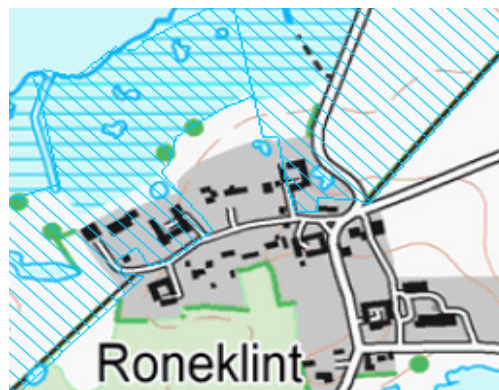
Roneklint

Oprindelig bestod bebyggelsen i Roneklint af fir-længede gårde, beliggende på matrikler omkring en mindre grønning midt i landsbyen. Her kunne man samle kvæget inden det skulle ud på græs.

Selv om Roneklintvej i dag ligger hvor der før var en grønning, kan man stadig fornemme grønningens betydning for landsbyens struktur. Bebyggelsens placering trukket tilbage på matriklen, væk fra vejen skyldes netop grønningens placering og er et særligt karakteristisk træk i Roneklint. Modsat bebyggelsen langs Fuglsangvej, som er kendetegnet ved at bebyggelsen her ligger helt ud til vejen.

Med udskiftningen flyttede en del af gårdene ud, og i dag er kun få af de oprindelige gårde tilbage. Disse er dog stadig at finde i landsbyen og har stor betydning for landsbyens identitet.

Bebyggelsen trukket væk fra Roneklintvej

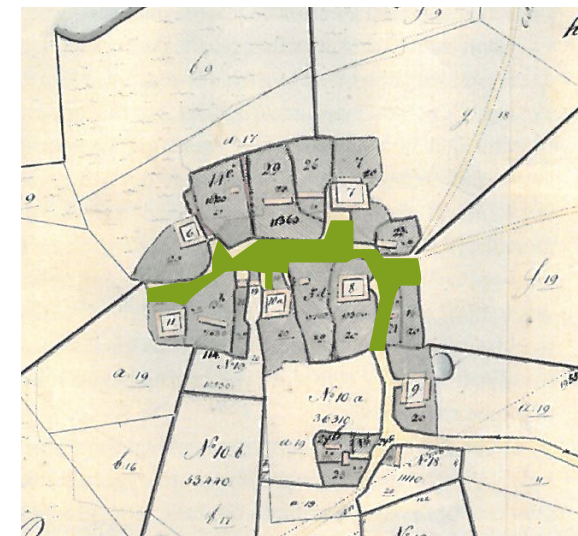
Bebyggelse helt ud til Fuglsangvej

Bebyggelsen 1797

Bebyggelsen 1807

LANDSBYEN RONEKLINT

Kendetegn i landsbyen - veje og hegn

Bevaringsværdige grønne træk

En vigtig del af Roneklints karakter tegnes af de grønne træk. Disse træk kan overvejes bevaret og udpeget i den kommende lokalplan:

- De "uformelle" grusveje og de omgivende grønne græsrabatter
- Levende blandede hegn
- De bevaringsværdige store træer i landsbyen
- Byens grønne kant mod landskabet

Grusvejen, de levende hegn og de grønne græs-rabatter er med til at danne et meget "grønt" billede af landsbyen.

LANDSBYEN RONEKLINT

Kendetegn i landsbyen - bebyggelsen

Bevaringsværdige træk ved gårdene

De samlede gårdanlæg, hvoraf flere stadig står med oprindelige udlænger og gårdspladser har stor betydning for landsbyens karakter. Gårdene er store, og giver landsbyen "tyngde".

Motiver som porte og samspillet mellem det åbne og fælles Roneklint og kikket ind til de private og skarp afgrænsede gårdspladser giver en særlig oplevelse i landsbyen. Nogle gårdspladser har stadig de oprindelige belægninger.

For gårdene er det en stadig udfordring at holde udlængerne ved lige når de ikke længere bruges til landbrugsformål. Her er det vigtigt at tænke på, hvordan nye formål kan indpasses i de gamle bygninger uden at helheden og gårdens struktur ødelægges.

Her er det vigtigt at se på gårdanlæggene som samlede helheder, og bl.a. sikre:

- De sammenhængende gårdanlægs struktur og fremtræden som helhed.
- Porte/gårdspladser/særlige belægninger
- Samlede tagflader og tagform, materialeholdning og proportioner.

LANDSBYEN RONEKLINT

Kendetegn i landsbyen - bebyggelsen

Bevaringsværdige træk ved de fritliggende huse

De fritliggende huse i Roneklint er typisk smalle længehuse med sadeltag. En stor del af husene har bindingsværk og stråtag. Enkelte har udskiftet stråtaget med anden tagbeklædning. Flere af de fritliggende huse fremstår som enkle, uprætentiøse boliger, men går man tættere på, vil man se fine bygningsdetaljer som skorstene, fine fyldningsdøre, sprossede vinduer og kragetræer på tagryggen.

En vigtig del af disse huses originale fremtræden er husets tagform. Ændres taget til f.eks. et tag med stort udhæng ændrer huset karakter. Nye materialer på bevaringsværdige huse bør "passe" til husenes stilart. Altså ikke noget med glaserede teglsten på et landsbyhus, hvis husets originale stiltræk ønskes bevaret. De hører til på klassicistiske patri-ciervillaer fra en helt anden tid. I arbejdet med en bevarende lokalplan bør følgende temaer have opmærksomhed:

- Lænkehusets grundform, med de lange smalle huskroppe
- Tagform, herunder saddeltage uden udhæng med opskalkning
- Bindingsværk
- Materialer, herunder tagmateriale og facademateriale.
- Bygningsdetaljer, skorstene, kviste m.v.

UDFORDRINGER

Hvad udfordrer Roneklints bevaringsværdige kulturmiljøer

I arbejdet med den bevarende lokalplan er det oplagt både at se på hvad der skal bevares, men også hvilke udfordringer de bevaringsværdige bygninger, kulturmiljøer og landskaber står overfor i fremtiden.

Ved at kende udfordringerne kan man målrette lokalplanen til at imødekomme dem, i det omfang det er muligt i henhold til Planloven og anden lovgivning. I det følgende er listet en række udfordringer som kan være til inspiration til det videre arbejde.

Identitetsforandring

Ny bebyggelse som har en markant anderledes byggestil og materialeholdning end den, der kendetegner landsbyen vil skille sig ud, og derved også virke dominerende og nedtone landsbyens samlede identitet.

”Byggelinjer”

Ny bebyggelse som ikke placeres i overensstemmelse med den øvrige bebyggelse i landsbyen vil springe særligt i øjnene og ødelægge den ellers så kendetegnende struktur. Her kan byggelinjer være en måde at bevare strukturen på.

” Til - og ombygninger”

Mange af Roneklints landsbyhuse er små. Derfor kan der med tiden opstå behov for at boligarealet udvides med nye tilbygninger eller ved at tagetagen inddrages til boligformål. Hvis ikke ombygninger og tilbygninger tilpasses den bevaringsværdige bygningsstilart og materialeholdning kan det være med til at sløre de kulturuhistoriske træk og værdier i det bevaringsværdige hus. Derfor er det en god idé at tage en faglig snak om arkitektur og stilart med fagfolk og også gerne de lokale håndværkere inden en ombygning sættes i gang.

” Garager og carporte”

I små landsbyer som Roneklint, hvor bebyggelsen består af mindre huse er det vigtigt at carporte og garager ikke kommer til at dominere. Der skal ikke meget til, før en murret garage ved indkørslen kan få landsbyen til at ligne et parcelhuskvarter. I Roneklint er det særligt vigtigt, at det grønne vejprofil og de tilbagetrukne bygninger bevares. Derfor bør evt. garager og carporte også trækkes tilbage fra vejen.

” Sløring af kig”

Vigtige kig udsigter kan sløres af for høj beplantning eller bebyggelse som placeres uhensigtsmæssigt.

” Tomme bygninger”

Tomme bygninger og især tomme udlængere på gårde står ofte og forfalder, bl.a. fordi de ikke længere varmes op og bruges. De er dyre at vedligeholde, og risikerer i sidste ende at blive revet ned. Derfor er det vigtigt at finde gode måder at anvende og bevare disse bygninger på, med respekt for bygningernes stilart, så strukturen i landsbyen bevares og bygningerne stadig har bevaret deres ”sjæl”.

” Energirenovering”

Gamle huse er dyre at varme op. Derfor er der mange som ønsker at isolere både vægge og tag. Udvendig isolering og tage som ændres har stor betydning for husets udseende, og kan især være en udfordring i forhold til bevaringsværdige huse. En anden udfordring er ønsket om opsætning af solceller. Disse bør kun sættes op hvor de skæmmer huset mindst muligt.

” Klimaforandringer”

Klimaforandringerne vil bl.a. medføre flere skybrud og højre vandstand i havene. Det kan have betydning for landskabet omkring Roneklint.

DET SÆRLIG SÅRBARE

Input til lokalplanen

I landskabet:

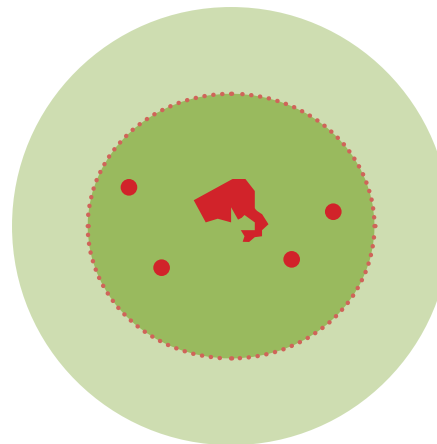
- De levende hegn/udskiftningsmønstrene
- Tørvesøerne
- Skansen
- De åbne kig og byens grønne afgrænsning

Strukturen:

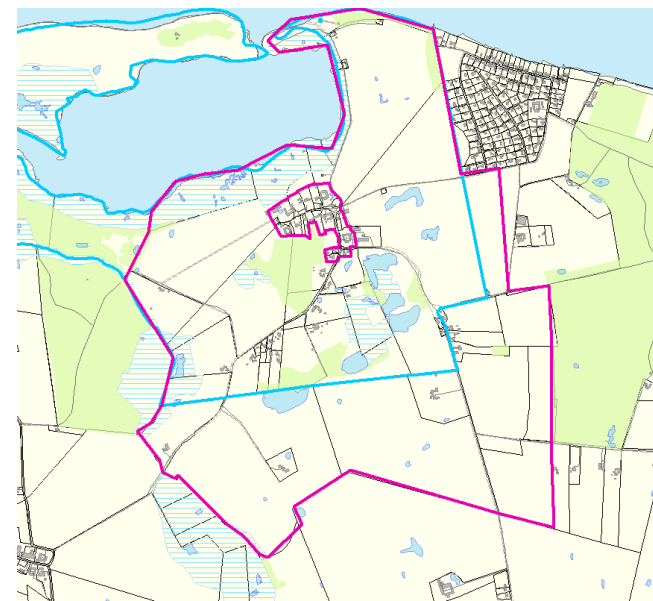
- Den grønne landsby - rabatter og hegn
- Markante træer
- Bebyggelsen der ligger væk fra vejen (Roneklint)
- Bebyggelsen der ligger tæt på vejen (Fuglsangvej)

Bebyggelsen:

- De store gårde - helheden
- Gårdspladser
- Tagformer og materialer
- Bindingsværk
- Bygningsdetaljer

Afgrænsning

”Afvej det umistelige mod det, der altid kan føres tilbage igen”

